

Negyedik évi folyam.

Pest, october 18-án 1857.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal úton a „Politikai Ujdonságokkal” együtt csupan csak 3ft. pp. Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Zára, hajdani magyar tengerparti város.

(Egy tengerész naplójából.)

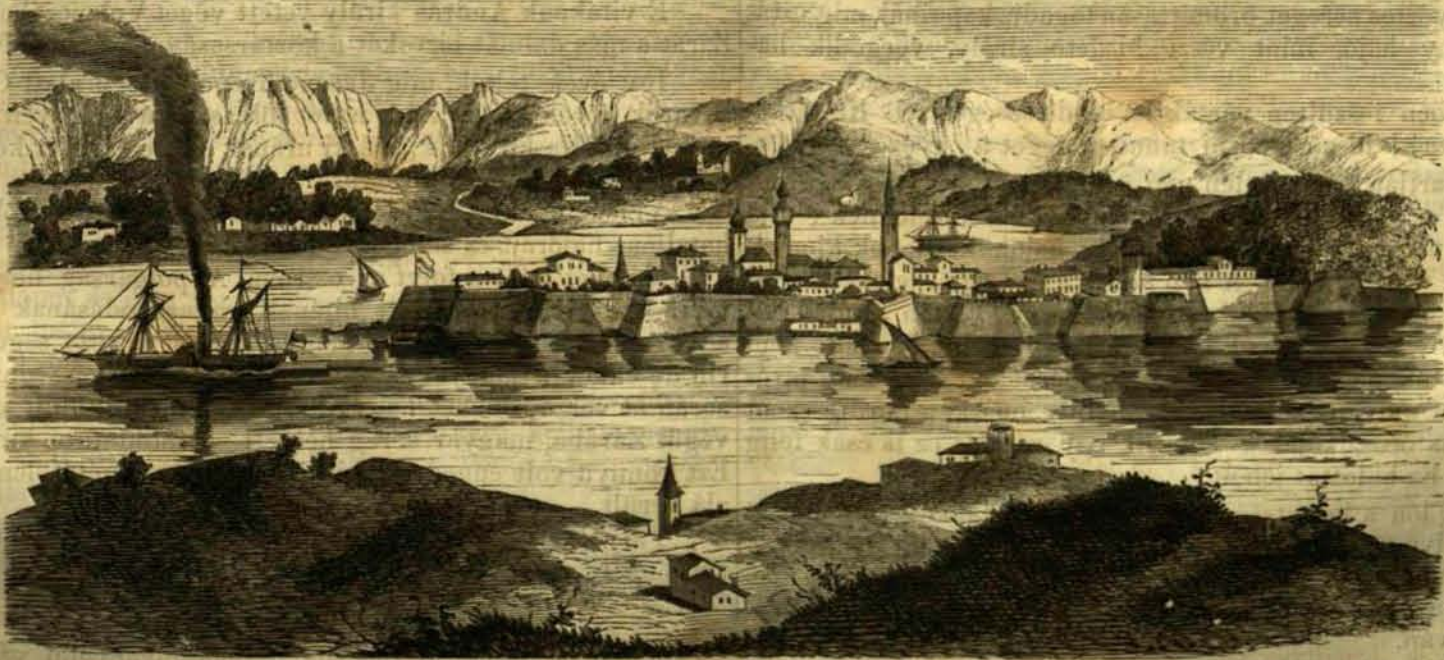
Nemzeti dicsőségünkről beszélő falak, idvezellek!

Dalmácia partjaira sok nagyszerű emléket rakott az idegen dicsőség. A polai amphiteatrumon, a Diocletian palotáján, a Diána templomán és sok másutt még tündöklök sugára, de ennek *mi* csak látjuk fényét, de melegét nem érezzük; míg ez öböl, mellybe hajnalban befutánk, e szelid halmok s tovább a merész bércek, mely-

A magyar trónon Kálmán király ült. Velenczében Ordelafo Falier *) volt doge.

Nagy volt akkor a magyarok birodalma : mélyen benn Croatia- s Dalmátiában. A velencei köztársaság nagysága korányát élte. De határaik összeváltak s így a barátság tartós nem lehetett : egyik fél nagy és hatalmas, a másik azzá szülemelő volt.

Kálmán király látta, hogy Velence a tenger felett készül terjeszteti hatalmát. Ezt meggátlandó, Zára előtt sereggel megjelen-

Zára.

lyekre a szép téli nap egész pompáját özönlí : hazánk regényes krónikájának mindannyi lapjai . . .

S ha a haza földéni emlékeknek kegyelettel áldozni szép, megérdemli azt e hely is, melly dicsőségünket olly szépen viszhangozá s hirdeté Adria hullámai felett.

Álljon itt e pár sor, mint halvány szinezet egy elmosódott képen. *)

E város sajátos rokonszenvvel volt mindig nemzetünkhöz. Most is nem fegyverének hódolt meg, de jöttének hírére már elüzé a velencei podestát s a magyar sereget örömjazzal fogadá falai közé.

A doge siet hajórajt boesátni vitorla alá, személyesen vevén át ennek parancsnokságát.

Zára alá ér; itt a magyar őrizet s a támadó sereg véres csatára kel.

*) Kutfő : „Storia della Repubblica di Venezia” del Sigr. Abate Langier.

*) „Ordelafo” anagramja „Falier”-nek, melly tulajdonkép „Faliadro.”

A tulnyomó erő, a doge személyes jelenléte s bátorsága, részükre dönté el a csatát. Az őrizet nagy része fogolylyá lett s a győztes sereg azon városoknak, mellyek a magyarok iránt rokonszenvet tanusítanak, falait lerombolva, hajóira vonult, visszatérendő.

A győztes doge bevonulása rendkívül fényes volt, a Caesarok diadalmeneteit utánözva. Velenceze históriája lapokat tölt el vele: hogyan néztek ki az ódonszerű diadalivék, mellyekre a magyaroktól elfoglalt zászlók voltak feltűzve, s alattuk a foglyok csörtető lánczaikon stb. A dogét „győző“-nek, Croatia hercege s vezérének kiálták ki, melly czimeket aztán utódai is megtartották.

A legyőzött fél nagyságát — azt hiszem — a győztesek örömitassága legjobban tanusítja.

De a koczka csakhamar fordult.

Kálmán király meghal s őt II. István követi. E nagy királynak volt fenntartva megsemmisíteni a hiu czimeket, miket elődje legyőzetésén nyert a doge.

A velencezei historia így jellemzi e királyt: „pillantása szikra, kardja villám volt“ Volt is módjok meggyőződni e felől; mert alig hogy trónra lépett, sereget gyűjt s Zára alatt terem.

A doge is rögtön hajóira száll seregével, átveszi ismét személyesen a parancsnokságot, — mindent úgy tesz mint Kálmán király ellenében, de az eredményt másként írta meg a sors.

Seregével partra száll; a magyarok nem gátolják, hanem várják, míg kardcsapásig közelédnek. A két fél összecsap, mint két villámterhes felhő, mit ellenszelek vernek össze. Egyik a visszatorlás vágyától ég, a másik csak alig kivivott dicsőségére féltékeny. A doge küzd, mint utolsó katonája: elől mindig, mintha önkezelvel akarná szétépni a felhőt, melly alig derült hirnevének egére szállt. Hasztalan, jó doge! az ellen király „szeme tűz, kardja villám.“ Nézd az árt, melly életére tör, de melly kalászként hull le előtte. Ott terem a dicsőség, ott terem a halál! Oda tör a doge s a két nagy összecsap . . .

Itt egyikre babér, a másikra a halál szemfedője vár. A babér már ott leng a király homlokán, mert a doge bibor palástját már vére önti el. Még egy csapás — és „összeomlik, mint villám sujtotta cser.“ —

A doge elhulltával a csata vérengzéssé vált. Fut a megtört ellen, a merre futhatott, nagyobbára a bérczek közé. Nem menthet meg semmit, csak az elhullt vezér holttestét, mit néhány bártornak a hajóra vinni sikerült.

Zára a győztes sereget örömittasan fogadja kapuinál, míg a távolban néhány hajó, mint vést hirdető sirály, vergődik hazája felé.

Velenczében feszülten várták az új dicsőség híret. Ki kételkedett volna rajta?! hisz a győzni tanult sereget a „győző“ vezette.

A Lido partját türelmetlen nép özönli el. Vár, vár. Végre a tenger síkján egyes vitorlák fehérlenek. Lassan közelednek: a jó hir szellője nem repíti őket. Most egyes hajók kezdenek kiemelkedni a habok rétegei közül. A nép szeme a győzelmi jeleket keresi az árbócztetőkön. Nem találja. Még van remény, tán a távol homálya rejti el? . . . De a távol apad s vele a remény. A szellő nem hozá a tárogatók harsány riadóját, az árbóczokon nem leng piros lobogó, csak a gályán — melly orrán olly büszkén hordta szent Márk szárnyas oroszlanját — sötétlik egy zászló, ez is csak félig vonva fel . . . Ez halottat jelent.

Átalános lön a levertség s elcsüggedés. A tanács, Dalmáciát már végkép elveszettnek látva, siet követeket küldeni István királyhoz, kik bármi áron békét eszközöljenek. Ezt végre ki is nyerek s 5 évre megköték, Zára s több más helyek a magyarok birtokában maradván.

Ez időtől kezdve Zára rokonszenve a magyarokhoz, benső ragaszkodássá nőtt, mintha vérünk, mintha távol testvér volt volna. Ennek olly szép példáit mutatja fel Velenceze története, hogy öröm, bár futó pillantást vetni az évtizedekkel rohanó eseményekre.

Doménico Michieli doge, győztes hadjárata alkalmával Zárát is meghódítá. De Zára csak az első alkalomra várt, hogy lerázva a velencezeik jármát, magyar lobogót vonhasson fel bástyáira.

Béla király reá is segíté s falait megerősítvén, kemény őrizetet tartott benne. A doge hatalmas sereget küld ellene. Az ostrom véres volt, de sikertelen. Végül a támadó sereg, nagy veszteséggel hagyá oda Zára falait.

Évek jöttek s enyésztek el s Zára magyar seregével háborítlan nyugalomát élte.

Végre Enrico Dandolo lett doge. Ő volt Velenceze Hunyadija, már bölcsője felett ott lebegett a babér. Fényes hadjáratait hadd beszélje a história, minket csak a zárai érdekel.

A győztes doge is Zárára veté figyelmét. De látta, hogy Velenceze haderejét e merény megtörheti: segélyül az épen ott levő francia keresztéseket hívá fel. Ezeknek egy része hajlandó is volt, de a nagyobb tartott a pápa bullájától, melly szerint excommunicatióval volt fenyegetve az, ki kereszties harczosnak — s illyen volt a magyar király is — birtokát megtámadni merné; sőt ez alkalommal velencezei legatusát Pietro di Capovát fölszólítá, hogy minden a magyar király ellen intézett lépést meggátoljon. Az ősz doge ekkor ékesszólásához folyamodott, s egy ünnepezen, midőnsz. Márk temploma tengernéptől volt előzőnlve, föllépett a tribuna s hosszú beszédet tartott, mit egész terjedelmében följegyzett a história. Nyilvánítva a többek között, hogy Zára ellen a vezérséget ő veszi át, fiát vice-dogénak hagyva Velenczében s ha a francziák nem tartanak vele, ő velencezei sergével mégis tengerre száll. E rendületlen határozottsága reá birta a francziákat is e hadjáratra s nem sokára a 300 hajóból álló raj erős sereggel vitorlára kelt Zára felé.

Hosszas lenne ez ostromot részleteiben emliteni: a hősies elszántságot, mellyel a város védetett; a meghasonlást az ostromló seregben, mit a pápa legatusa abate Deveaux Sernai e szavaival idézett elő: „Signori, io vi proibisco in nome del Papa, d'attacare questa Città che appartiene al Re di Ungheria, che appartiene ai Cristiani, — e Voi siete Crociati“ *); a doge tapintatát, mellyel ez új s csaknem az egész tervet megsemmisítéssel fenyegető akadályt kiegyenliteni tudta, — s csak az eredményt emlitem: Zára, öt napi véres harcz után újból Velenceze birtokába került, de előbb szabad zsákmányra bocsáttatott, s hogy illy véres ostromnak többé okozója ne lehessen, erődei romba döntettek.

Hasztalan! Zárát nem fegyverhatalma tartá a magyarok kezén, de bámulatosan kitartó rokonszenve s ezt ennyi csapás sem rendítette meg.

Az ezt követő években heves viták folytak a pápa s az ostromló felek között. Amaz követelte, hogy Zára visszaadassék s mint Magyarország királyának — kinek az épen indítandó kereszties háborura olly nyomatékos befolyása volt — birtoka, ne háborítottassék.

E vitáknak András király vetett véget Velenczében léte alatt, Zárát s más dalmát birtokát a köztársaságnak átengedvén.

Igy évek teltek, míg Jacopo Tiepolo doge alatt Olaszthonban zavarok ütven ki, ezt Zára ismét fölhasználá s elüztvén a velencezei podestát, Béla királyt kiáltá ki urának s tőle segélyt kért; addig is önpolgárai védelmében bizva.

Velenceze nem is késett Rainiero Zeno parancsnoksága alatt, hatalmas hajórajt s sereget küldeni Zára ellen.

Már két hó óta folyt az ostrom. A polgárság hősiesen védte újból emelt falait, vallott hitének, ragaszkodásának újabb jeleit adva s óránként remélve a Magyarthonból érkező segélyt. Oh de ekkor a magyar hazát vérrel jegyzett vész pusztítá, évek során át vérző sebeket hagyva rajta, — a tatár dult ott s végül Zarába, magyar sereg helyett — földönfutó királya ért. — Ezt könnyű volt engedésre birni s így Zára ismét Velenceze hatalma alá került.

Fátyolt itt a multa, sötétet mint az, mellyet a sors akkor hazánk egére vont.

* * *

Jelenben Zára, Dalmácia legjelentékenyebb városa, 8—10 ezer lakossal s székhelye a cs. k. kormányzónak. Üzletekben is élénk. Fő árucikkei olaj és bor. Ugyan innen kerül ki a világszerte híres maraschino szesz (liqueur). Köz és magánépületeiben, úgy számos templomaiban sok régiséget bir, mellyek majd mind Velenceze multjából maradtak fenn.

De engem e régiségek részletei nem nagyon érdekeltek itt, s a hajóra visszatérve, a tájon mint szép ködfátyolképen merültem el, mellyre a mult vontá álomszerű ábráit a reggeli nap arany zo-

*) Magyarul: „Uraim, a pápa nevében tiltom nektek megtámadni e várost, melly Magyarország királyáé, melly a keresztieség — s ti is keresztiesek vagytok!“

máneczától szinezetten, míg a gyengéd szellőtől fodritott habocskák a csendesen rengő hajóhoz verődve, sajátos harmóniájuk, mint méla böleső dal zeng körültem. . . .

Letűnt dicsőségről beszélő táj, Isten veled!

Már látszik a falu . . .

Már látszik a falu
Lenn a csendes völgyben . . .
Füstölög a kémény;
Szól a dal fölöttem.
Megy a kocsí vigan,
Mindjárt otthon leszek;
Cseveg a kis patak . . .
Már a hidján megyek.

Jó a könnyű szellő,
Szeliden megcsókol;
Kutrajáró lányok
Énekelnek távol.
Egyegy ismerős hang
„Hozott Isten!”-t kiált;
Cseng a harang ott fenn,
A nap épen leszállt.

A jegenye, nyárfa
Alig alig suttog;
A kigyózó ösvény
Itt megy el alattok.
Arnyaikban egykor
Be sok órámt telt le;
. . . Le-levetnek egyegy
Levelet ölembe.

Tüszögnek a lovak . . .
A szemem úgy ragyog;
Itt a falu. Már a
Szélső háznál vagyok.

Istenem! milly nagy lesz
Az öröm egyszerre!
Le se kell tán szállnom . . .
Könnyen úgy vesznek le.

A falu hosszában
Egyszerű kis házak;
Öregek és ifjak
Mind az utcán állnak.
Millyen piros arcok!
Millyen égő szemek!
Álljak meg! — kiáltják —
De még jobban megyek.

Már csak egy két ház van,
S a kaput elérem
Hol a gyermekévek
Örömeit éltem.
A kicsi pad most is
Ottan áll előtte;
Oh ne ilyen lassan . . .
Csak hamar előre!

Amott egy ajtóban
Ki mosolyog reám?
Illy búbajos arca
Neki lehet csupán!
Igen, igen! Ó az!
Hallom csengő szavát;
Meg vagyok ígézte,
Nem mehetek tovább . . .

Dalmady Győző.

Egy régi jó magyar város az alföldön.

(Képek a tizenhetedik századból.)

Irta GYÓRY VILMOS.

(Vége.)

IV. Egy ítélet 1654-ből.

A ki pedig szavát adja egyszer valamire, tartsa meg azt, és teljesítse a fogadást, mert nincs nagyobb kincs a becsületességnél, mellynek egyik fő alapja a szótartás. A ki ígér mindent es nem teljesít semmit, nincsen jó lelke annak az embernek! Szent legyen a magyar ember előtt az adott szó s tekintse azt mindig olyan megszeghetetlennek, mint a mi apáink.

Mindent meg ne ígérj, hanem a mire szavadat adtad, azt teljesítsd, mert csak úgy teszsz kedves dolgot Isten és ember előtt. A ki ígér valamit és meg nem tartja azt, a ki megesküszik, és megszegi esküjét, méltó az arra, hogy ránehezüljön az igazság keze, s adja meg az érdemszerinti tettért az érdemlett jutalmat.

Posghay Gergely uram házáat pedig elkerülte minden jámbor ember, s inkább került hét utcát, semhogy arra kelljen mennie, a hol a bűn ütötte fel lakását, semhogy arra venné ufját, a merre a vétek ül diadalmat.

Volt egy férfi a jó Nagy-Körös városában, a kinek szülői szép birtokot hagytak, hanem a minden vagyonok legfőbbjét, a józan életet a jámbor szülőktől nem öröklötte. — És csodálatos volt, hogy az, a kit annyi józan ember, annyi jó erkölcsű, jellemes nép vesz körül, mint Posghay Gergely uramat, hogy történhetett az meg még is, hogy őt a hajnal többször ott találta az asztal alatt, holt részegen, fetrengve, minden emberi méltóságon alul való állapotban, nem imádkozva, Istenhez esengve. Pedig a jó körösiek csak ezt tartották emberhez illő állapotnak.

Azon kívül szálla volt az a jóknak szemében, hogy erre a férfira oltár előtt soha sem adta rá az Isten szolgálja a házasság áldását, és még is volt nő az ő házában mindig. És megbotrákozott rajta mindenki a ki hallotta a dolgokat, és elszomorodtak sokan, mert féltették a nyáját, hogy egy nem odavaló juh meg fogja azt rontani. Nem is maradt a dolog titokban, elhallgatva, hanem fölkerült a tanács elé, a melly szent kötelességének tartotta örködni

a közjó fölött. — Nemes Posghay uramnak tehát, vagy akart, vagy nem, meg kellett jelennie az érdemes városi tanács előtt, a mellynek előljárója komolyan kérdezé tőle, mi módon mer cselekedni hasonló dolgokat.

— Én ur vagyok — válaszolt az ember büszkén, és így szabad. Szabadságomat tehát használom a mint tetszik.

A jó emberek elszörnyűködve hallgaták a gonosz szavakat. Más gondolatok között öszültek meg azok a tisztos fejek, más nézetű napokban támadtak ama ránczok e homlokokon. — Bizony gonosz szavak voltak azok. Azokra válaszolni kell.

Es Pántos Lőrincz uram, egy komoly, tisztos arczu öreg ember állott föl helyéből.

— Posghay Gergely uram Kegyelmed azt mondja hogy ur, és ezért nem szabad kegyelmedet megfeddeni, ha valami illetlent követne el. Bizony szeretném tudni, ki itt közöttünk az ur. Nagy-Körös a felséges királyt tartja egyedüli urának, hanem ezenkívül urat nem ismer. És ha az volna is kigyelmed, vajjon mi jögon engedhetnök a törvényt megszegnie? Törvény előtt egyenlőek vagyunk mindnyájan, a hol kegyelmedet épen úgy megbüntetik, mint a legszegényebb szalmakunyhó lakosát. Bizony nincs itten kivétel. Tovább meg azt mondja, hogy szabadságát akarja gyakorolni. De hát mi az a szabadság? Bizony nem az, hogy mindenki azt tegye a mi neki tetszik, mert akkor el fog veszni minden álladalom; hanem az, hogy engedelmeskedjünk mind megannyian a törvényeknek és tegyük azt a mit parancsolnak, mert az igazi szabadság a törvények iránti engedelmisségben áll. A ki ez engedelmséget követi, jó polgár az, a ki ellene tesz, nem méltó arra, hogy közöttünk lakjék. De kegyelmed nemcsak hogy ur, és szabad, hanem nem is magyar; mert a magyar ember tudja mi az ő kötelessége, és teljesíti azt; kegyelmed épen az ellenkezőt tette, és bizony bűn volt azt cselekedni!

Es ezen szavak hatottak a férfura. Oh annak az ósz embernek inemcsak ajkai szólottak, hanem azeme is beszélt; s ez a beszéd a élekgig elhatott.

Es a mint a jó Pántos ismét elfoglalta helyét, a tanács elhatározá, hogy Posghay Gergely, többé nem lesz az ő gyülekezetüknek tagja, mert a ki megfeledezik magáról annyira, nem való az jámbor emberek közé.

A bűnös pedig ott állott, megilletődöttnek látszó arczczal, mert számkivetni valakit az emberi társaságban, bizony lealázóbb büntetés halálnál. — Tehát legyen kizárva. Megegyezett benne mindenki, csupán egy alak emelkedék föl a tanács férfiai közül, a ki néhány védő szót mondott mellette: jó atya is megbocsát eltévedett fiának — szóla — és ha meg fog esküdni hitének nevére, szentségére, hogy úgy fog élni és cselekedni, mint illő jámbor józan emberhez, akkor merüljön feledésbe a dolog, legyen megbocsátva ez egyszer.

Posghay pedig megköszönte a férfunak szivességét, és kinyilvánítá, hogy ő kész az esküvésre, és esküjében szivét lelkét fogja kifejezni. — A tanács beleegyezett. Lőrincz balját a szent bibliára helyezve, jobbát fölemelve ég felé — esküdött. Átok legyen rajta, ha szavait meg nem tartja. Élni fog ezentul, hogy mások nem fognak megbotrákozni rajta, élni fog úgy, mint jámbor keresztényhez és jó körösi magyarhoz illik. A törvény szent lesz előtte és sérthetetlen, és teljesíteni fogja annak parancsolatait. Rendes fog lenni és mértékletes mindenben, mit ha megszeg, büntetessék nagy vétkéhez méltóan, Isten ötet úgy segélje.

— Amen — hangzék rá áhitattal az öregek ajkiról, és úgy örült bennük a jó lélek, hogy egy férfut újra visszaadtak a hazának, a nemzetnek. Csak az öröm hű ne legyen, s a remény csalódást ne szenvedjen.

Es pedig megcsalódtak.

Posghay Lőrincz megfeledezett esküjéről, és házaról ismét azt mondották, hogy kerüli azt minden jó ember, mert dögleletes ott a levegő, és átok van a körül.

Es a jó tanácsférfiak elszomorultak nagyon a fölött, hogy a jó városban ilyen férfunak is kell laknia, az erény között ilyen méltosnak. — Isten legyen nekünk irgalmas! — mondanak szent buzgósággal — de a mi ítéletünk szigoru lesz es példás.

Mert a mikor valaki megfogad valamit, és szavát adja rá, s nem tartja meg azt, átkozott ember az; s ha nem tartja meg az esküt, nem méltó az irgalomra. — A ki meg akarja csalni Istenét, önmagát csalta meg az. Es azon csalatásból felébredni igen ritkán lehet még elég jókor. — A kinek volna értelme, módja annyira fő-

lül emelkedni alacsonyabb osztályok fölött s nemhogy ezt tenné, sőt még alább is megy: annak neve mondassék ki átokkal, és ne legyen iránta soha irgalom, sem kegyelem.

Az esküszegő tehát elfogatott, s ott állt újra azok előtt a komoly tisztas arcú férfiak előtt, a kik olyan hidegen, megvetőleg néztek rá.

És nem is állott föl jelenleg senki, a ki szót emelne a vétkes mellett, mert bizony maga is vétkes volna az. Hanem a helyett föl nyitottak egy nagy könyvet, a mellynek lapjairól e sorokat olvasá az érdemes tanács jegyzője.

„Mostan azért akkorbéli fogadását violálván, hamis hittelt tett fogadásával a hatalmas Istent és az igaz hiveket megcsalván mi igaz lelkünk esméretiből, e megnevezett Posghay Gergelyt, mint hite szegte latrot, érdeme szerint *fővételezre ítéljük.*“ *

Egyszerű képek voltak ezek egy régi jó magyar városnak életéből. És a jó Alföldnek mind megannyi városáról lehetne elmondani hasonlókat, mellyek megerősíték azt a hitet, hogy azok a régi egyszerű emberek, nemcsak olyan dolgokat tudtak cselekedni, a mellyek a mostani kort mosolyra gerjesztik, és hogy kedves dolog az, megemlékezni azokról, a kik régen pihennek oda lenni a porladozó sirban.

Most már tehát az a kérdés, hogy ha nemzetünk jelleme kétszáz év múlva ismét olyan fogna lenni, mint volt kétszázaddal ezelőtt, utódaink áldani fognak-e bennünket, vagy szánó mosolylyal emlékeznek-e meg majd rólunk?!

A biztosításról.

Irta SZÉKELY JÓZSEF.

(Folytatás.)

II. Jégkárbiztosítás.

A jégkár elleni biztosítás az újabb találmányok közé tartozik, s a mennyire tudomásunk helyes, Franciaországban a múlt század második felében keletkezett, a midőn is több megye jégkár kölcsönös biztosítására összeállt. 1780. találunk ily intézetet már Skóciában is, honnan Irland és Angliába plántáltatott át. Itt azonban csak lassan kapott keletre. (1841 Angliában, Irlandot is ide értve, a jég és marhavész ellen biztosított tőke már 50 mill. font sterlingre ment). Németországban Mecklenburg vala bölcsője 1797. E század elején egymást érték a részint kölcsönösen biztosító, részint részvénytársulatok, 1812 a kötheni; 1820 halberstädti; 1822 berlini (részvénytársulat) 1824 száz országi (kölcsönösen biztosító) 1825 Svájcban a berni stb. 1831 a milánói (kölcsönösen biztosító). stb.

A jégkár elleni biztosítás, minden egyéb biztosítások közt kétségkívül az első helyet érdemi a mezőgazdára nézve s mennyivel inkább előhalad a földek tagosítása, annyival szükségesebb sőt elkerülhetlenebb a jégkár elleni biztosítás, mivel a földbirtok egy tagban feküdvén, a jég az egész aratást egyszerre elpusztíthatja. S ezenfelül a jég által okozott pusztítást nem is lehet mindig átmenetinek mondani; gyakran egész hosszú sora kívántatik az éveknél ahhoz, hogy egy jégverés következeit kiheverjük. A földön magán ugyan valami tetemes csorbulás nem esik, de maga a gazdaság, a szerencsétlenség nagyságához képest több évre úgy ruinalva van, hogy ily esetekben több kormány adópótlékot szokott elrendelni a jégverés kárpótlására. Ha az aratás áldásai ily nagy befolyással vannak az államok jólétére nézve, hogy gyakran maga a kormány is adópótlék utján beavatkozik az évi termés kiegyenlítésébe: a jégkárbiztosító-intézetek mindenesetre nem kevésbé mozdítják elő az állam jólétét, a mennyiben véletlen és kedvezőtlen dőjárás esetére oltalmat nyújtanak.

A legrégebb- és legáltalánosabban elterjedtek a jég ellen *kölcsönösen biztosító* társulatok, mivel ily társulatoknál a résztvevők és alapítók, alig lehet mondani, hogy valamit kockáztatnak. E kölcsönösen biztosító társulatok el vannak terjedve Anglia, Francia-, Olaszország s más európai államokban. E tény eléggé mutatja, hogy a jégkár elleni biztosítás általában véve még pályái közt van.

A kölcsönösen biztosító-társulatok, a résztvevők egymás közti kölcsönös biztosításán alapulnak. A vállalkozó és biztosított e szerint nem különbözik egymástól, a kettő: egy céljuk, nem egyesek nyereséjére, de csak a megtakarításra van irányozva. A résztvevők azért állanak össze, hogy kötelezzék magokat a tagságuk ideje alatt előforduló jogos kárigények és igazgatási költség megtérítésére, úgy hogy annak viselésében egyenlően osztoznak. Első pillanatra úgy látszik, hogy e kölcsönöségi mód, minden más módoknak mint részvénytársulat, vegyes stb. elébe teendő. Azonban ennek is megvannak árnyoldalai. Ilyen árnyoldala kivált a kölcsönösen biztosító-intézetek természetében fekvő ama körülmény, hogy nagy szerencsétlenség esetében az egyletnek roppant összegekkel kell adózni, melly összegek a részvénytársulatok szilárd téteit (Satz) jóval felülhaladják; s melly összegek azon tagokra nézve,

kik önként vagy kénytelenségből megszűntek az egylet résztvevői lenni, szerencsésebb évek folytán sem kiegyenlíthetők. E körülményen némely intézetek pl. a gothai, az által kívántak segíteni, hogy a pótvjárandóságra nézve bizonyos maximumot állapítottak meg. De ez által a kölcsönösen biztosító társulatok sajátképi diszén, a *feltétlen biztosságon* esett csorba, miután a lehetőség megvan, hogy a tétösszegezen felül még a pótvjárandósághoz is hozzá kell nyulni, ha csak e hiány jólrendezett tartaléktőke által nem támogatatik. A kölcsönösen biztosító-intézetek szilárdsága a jó igazgatáson kívül, még az intézet kiterjedése által is föltételeztetik. Mennyivel nagyobb valamely intézet, annyival biztosabb is, vagy is a kártérítésnél annyival kevésbé érzi meg az egyes tag a reá eső terhet . . .

Mi a kölcsönösen biztosító-intézetek ellenében a részvénytársulatokat illeti (minő az első magyar általános biztosítás is), állítsuk bár az ily vállalatokat teljesen egy színvonalra bármely egyéb kereskedelmi üzlettel, mellynek célja a részvényeseket illető minél több nyereség: mondom, ha ily részvénytársulatokban, mint azt közönségesen venni szokás, kereskedelmi üzlet lenne is pusztán a főczél, (mit az első magyar általános biztosításnál szándékos vétség nélkül feltennünk nem lehet), még akkor is megvan e társulatoknak ama nagy előnyük, hogy a biztosítottak az évi biztosítási díjon kívül, semmi más tekintetben az intézet részéről igénybe nem vétetnek. Ezenkívül a részvénytársulatok tartaléktőkéik által sokkal többet tehetnek, mint a kölcsönösen biztosító-intézetek, időviszonyoktól függő uton, vagy pótfizetések által.

Vannak a biztosítás e két nemén kívül, kivált a tűzkárbiztosításra nézve, ugynevezett *vegyes intézetek* is. Így nevezik őket, mivel a kölcsönösen biztosító intézetek előnyeivel bírnak és mégis részvénytársulatok, és megfordítva: mivel a részvénytársulatok előnyeivel bírnak és mégis kölcsönösen biztosító-társulatok. Ilyen a lipcei tűzbiztosító-társulat és tűzbiztosítási bank. Az első részvényes-, a második a kölcsönösen biztosításra van alapítva.

Ha kézikönyvet, vagy a mint szokás „könyvet könyvből“ írának, el fognának számlálni egy sereg biztosítási intézetet; különkülön leírnók mindeniknek szerkezetét, toldanánk hozzá kritikai észrevételeket stb. De mivel ez részint, nagy munka lenne, részint mivel a biztosítás tudományáról elég vastag kötetek vannak már összeírva (maga Masius 704 lapnyi terjedelmes művet szerkesztett össze), elégnek tartjuk egy két intézetet példaképen felhozni.

Jégkárbiztosítási egylet a bajor királyságra nézve Münchenben.

E kiválólag földművelés és baromtenyésztéssel foglalkozó állam, területének nagyobb részére nézve, több ideig sokkal inkább ki volt téve a jégverés által okozott pusztításoknak, mint egyéb államok s az ország pénztárából folyó segélyezések, a gyakran visszakérülő jégverés mellett, a természetési költségnél ritkán birtak egyebet kárpótláskép visszafordítani.

E szükségét pótolandó lépett életbe 1833-ban a fennevezett egylet. Ez intézet igen csekély álláspontot foglal el a külföldi testvér intézetekhez képest, mivel korántsem talált azon részvétre, mellyet várni lehetett. Fennállása szakadatlan láncolata e részvéthiányból támadt kellemetlenségeknek, minek következtése, hogy az intézet *teljes kárpótlást* nem adhat s mégis közép számmal véve, az évenként megállapított jégkárookra $60\frac{4}{15}\%$ -ot fizethet. Sőt 1844. — mint állítók, a kilátásba helyezett teljes kárpótlást soha meg nem adhatván — e helyett bizonyos maximumot állapított meg, melly szerint most 75% -nyi kárpótlást nyújthat. Az egylet a száron levő termést csak azon károk ellen biztosítja, mellyeket a jégverés okoz. Dér, csipős hideg, szárazság, ragya vagy rossz gazdálkodás következtében támadt rossz termés nem tárgya biztosításának. S ezenkívül csak a gyümölcs és nem egyszersmind a fáknak szenvedett jég általi kárt biztosítja, például kárpótolja a szőlőfűrtökben esett kárt, de nem egyszersmind a szőlő-vesztségben esetet is. A termést azonban egészen kell biztosítani, de gabonánál nem szükség a szalmát, valamint kender, len és lóhernél is csak a magot kell biztosítani.

A biztosítás, a mint az ügynök a biztosító nyilatkozatát hivatalosan átvette, ettől számítva 24 óra alatt teljes érvénybe lép. Az évi járandóság fizetése azonnal a nyilatkozat átvételével történik.

Az egylet mindenik tagja kötelezi magát, hogy öt évig az egylettől meg nem válik; felmondási idő egy év.

Minden biztosítási évre a kárpótlási összeg kiszámítatik s a tagoknak azt minden év octob. 31-ig készpénzül be kell fizetni.

A biztosítási díj vidékosztályok szerint fizetetik. Például az első osztályba tartoznak az olyan vidékek, mellyek az utóbbi 15 év alatt a jégveréstől teljesen megkíméltek. Ez osztályban a díj $\frac{3}{5}\%$ vagy 36 kr. 100 ftra becsült terméstől. Ilyen osztály van hat. A hatodik osztályba olly vidékek vagy földek esnek, mellyeket az utóbbi 16 év alatt a jég ötször is meglátogatott. Díj: $3\frac{3}{5}\%$ vagy 3 ft. 36 kr. száztól s ez a legnagyobb tét. stb.

A hasonnemű északnémetországi egyletek mintájául lehet a müncheni felállítani, mi az igazgatásbani ellenőrködést, nyilvánosságot, a részvényesek képviseltetését s az alapszabályok szabatoságát és tisztaságát illeti. Az egyletbeni részvétel nem a földbirtok mekkoraságától függ, egyenlő jogokat élvez minden tag s a legutólsónak is szabadságában áll a közgyűlésen szavát felemelni, valamely törvényjavaslatot tenni s az öt illető arány szerint szavazni. — Igaz hogy a bevételt egyremásra nem igen lehet 21% -nél többre számítani, de megvalljuk, ez is sok az egylet iránti csekély részvétel mellett. Természetesen az igazgatási költség sokat elnyel, ottanottan a biztosítási díj meg magas, de ez mind másképen lehetne, ha a biztosítási összeg meghatáro-

* A Posghay ellen hozott ítélet saját szavai. N.-K. krónika 145. lap.

szoroz — vagy többszöröztetnék. Hanem a német embernek is meg van az a nyavalyája, hogy jobb szeret másutt, mint odahaza biztosítani.

Arnyoldala ez intézetnek, hogy teljes kárpótlást nem ad. Teljes kárpótlás nélkül a biztosító-társulat: nem biztosító-társulat, de jótékonyági, vagy segélyezési egylet!

Uj jégkárbiztosító-társulat Berlinben.

E társulatról két okból teszünk említést, először mivel ez már tisztán részvénytársulat; s másodsor mivel azt lehet mondani, hogy csaknem minden jégkárbiztosító-egyletek közt ennek van legtöbb tapasztalása a jégkár biztosítás körül. Ujnak hívják azért, mivel 1830-ban már egyszer feloszlott (1823 kezdte üzletét) s 1832 ismét megalakult. A biztosítottak $\frac{3}{4}$ %-nál rendszeren több díjt fizetnek; a társulat alaptőkéje 500,000 tallér; hatásköre Németország legnagyobb részére kiterjed. Mint részvénytársulatnak, természetesen azon elvet kell szembe előtt tartani: hogy a tőke kockázatásának arányához mért hasznot huzzon. S miért nincs mégis a részvényeseknek oly rendkívül nagy osztaléka mint várni lehetne? Mert az intézet teljes kárpótlást ad! Mindamellert ne higyjük hogy olykorolykor 100,000 tallér évi nyereséget ne tenne zsebre, mellyből 210 $\frac{1}{2}$ tallér esik osztalékul. A társulat minden évben feloszolhat, ha épen akar, mi kártékonyan hat szilárdságára, mint szintén azon rendszabály is, hogy csak egy évi biztosításokat fogad el. Miért ne lehetne a díjtéteket 3—5 évre is kitűzni? A sok változtatás nem használ. És rossz benyomást tesz a résztvevőre nézve, ha minden évben más és más nagyobb díjt kénytelen fizetni; míg a több évrei biztosítás nagyobb előny volna a részvényesekre nézve is! . . .

Még egyet kell megjegyeznünk, mielőtt e fejezetet bezárnók. E megjegyzés, a jégkár-vizont biztosításokat illeti. Természetesen és czélszerűen e biztosítás is részvényekre van alapítva. A jégkárok ellen átvállalt nagyobb összegeknél a vizontbiztosítás szükségesebb mint a tűzkároknál, mivel a lángok feltartóztatása mégis inkább csak módjában van az embernek mint a terhes fellegeké, mellyek egy magasabb hatalomnak engednek. — (Folytatás következik.)

Váci székesegyház.

Thuróczi és Bonfin történészek Vác keletkezését minden áron Gézának akarják tulajdonítani, allitván, hogy országlása kezdetén azon helyen, hol most áll, vadon erdőség vala, s csak ő veté meg a város alapját, melly is az erdőségben lakott Vác nevű remetéről nyeré elnevezését. — Világos okmányaink azonban megczafolják állításukat. I. Andrásnak ugyanis 1055 a tihanyi félszigetben sz. Anján vertanu tiszteletére épített apátság s monostor alapítványi oklevelében azon korbéli püspökök közül: Neaemias esztergomi, Benedek kalocsai, Kelemen váci, Miklós győri püspökök vannak aláírva. *) Ha tehát már András korában létezett váci püspök, kellett lenni püspökségnek, s igen természetesen városnak is.

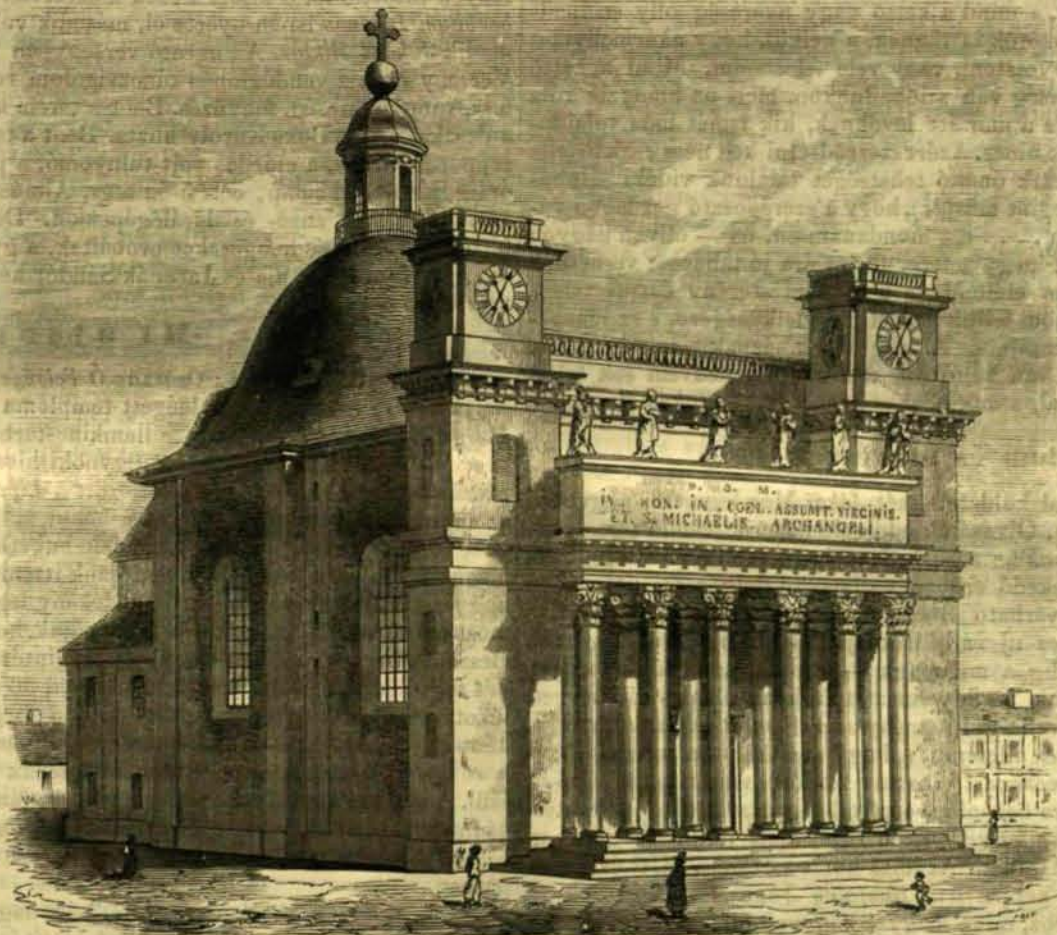
Növekedését azonban I. Gézának köszönheti, kinek porai is itt nyugosznak. Tatárpusztítás alatt siralmas napokat kellett átélnie, mert falai leromboltatván lakosainak nagyrésze is lemészároltatott. Elvonulván azon-

*) Lásd: Nicol. Schmid „Vita Arch. Ep. Strig.“

ban e vészes fellegek hazánk egéről, IV. Béla alatt Vác is ujra üdülni kezd, de dicsősége főpontját csak Mátyás idejében érte el, midőn t. i. Báthory Miklós püspök, Mátyás kedves embere, olasz építészek által templomokkal, püspöki lakkal s más nagyobb épületekkel díszítette. — Zápolya és Ferdinánd háborgós szakában Rogendorf vevé ostrom alá, s noha kevéssel ezelőtt Broderics püspök megerősíté — elfoglalta. Ez idő tájban hol magyar, hol ausztriai, hol ismét török kézre kerülvén, a sok viszontagság igen megrongálta, valamint később a vallási villongások alatt történt kézzől kézre jutása is. — A békét végre, mellyet ezután élvezett, csak az 184 $\frac{3}{4}$ -diki utcai csaták, rablás és sarcolások zavarák meg.

Székesegyházát, mellyről itt különösen czélunk értekezni, I. Géza — hogy győzelmeért, mellyet Salamonon Czinkotánál vívott, Istennek tett fogadását teljesítse, 1074-ben ugyanazon helyen, hol egykor a Sz. Ferenczies kótora állt — építé. Tatárok a várossal a templomot is földig rombolák, de IV. Béla, bár nem olly fénynyel, ismét fölépíté s ezen állapotban maradt egész Báthory Miklós püspök koráig, ki a legnagyobb pompával s különféle drágaságokkal ellátá. Elfoglalván 1541-ben a törökök Vácot, a püspöki templom török mecsetté változtatott, míg végre a kegyetlen Murthesanes ezt is irigylévén, lerontatta, köveit a vár erősítésére fordítván. Az ohajtott béke helyreálltával Dvornikovich Mihály 1689-ben kinevezett váci püspök azonnal templom építésről gondoskodott s eldőde, Balogh Miklós által hagyományozott tetemes összeg segedelmével szándékát valósítá is.

A templom tehát fölépült, de minthogy a nagyszámu népet befogadni elégtelen volt, Althán Károly 1756-ban egy nagyobbserű egyház építéséhez fogott; halála után pedig Forgács P. folytatá de ez sem végezhető be, mert mit ő Althannal épített, a püspöki székből öt követő Eszterházy Károly széthányatta s 1760-ban a mostani székesegyház alapját vetette meg; ámde tervét ez sem vihette ki, mert két év mulva az egri megye kormányára küldetett s kezdett művét csak utóda, az áldott emlékü Migazzi Kristóf végezé be. Migazzi ugyanis alighogy átvette a váci egyház kulcsait, főgondja volt az alapjában levő templom építését ama híres Cannevall, II. József udvari építészre, által befejeztetni, melly is 1772. augusztus 15-én szűz Mária és sz. Mihály arkangyal tiszteletére felszenteltetett. — Migazzi a napnak emlékéket megörökítendő pénzt is veretett, mellynek egyik lapján — „Christoph. Migazzi. Archiep. Vien. S. R. J. Pr. Epis. Vacien. Adm.“, másikon pedig a székesegyház ábrája, s alatta: „Templum Princeps Vaciae

Váci székesegyház.

MDCCLXXII.“ s „Elegi locum istum mihi in domum sacrificii. Paralip. 7. v. 12.“ — körirat látható.

A templom hossza 240, szélessége 102 láb. Alapja, mellynek letételével a felfakadó források s vizes földrétegek miatt két évnél több telék el, hat iszonyu vastagságu támaszszaal van megerősítve. A templom alatt három részre osztott 28 lépcső mélységű sírbolt van, mellynek közepén egy oltár, hol a meghaltakért sz. mise tartatik. A nézőre legmeghatóbb a főoltár és szentély, melly vasráccsal választatik el a templom hajójától. Magassága 194 láb, mindenfelől szabadon állván s az egész városon felül emelkedik méltóságával. Előtte piac, átellenben püspöki lak, oldalt a papnövelde, s kegyes rendiek épülete, hátul pedig a kanonokok lakni környezik. K J s.

T Á R H A Z.

Kakas Márton a színházban.

LIV Levél. Sok mindenféléről stb.

Tisztelt szerkesztő ur! Ha én valami nagyon nagy ur volnék, akkora például, hogy kisebb bankó nem is férne a zsebembe ezer forintnál, azt mondanám a nemzeti színháznak: ihol van neked esztendőnkint negyvenezer forint jó pénzben, nézz körül, a hol magadnak való férfit és asszonyszemélyt találsz, hozd ide; ültess le, el ne ereszd, mind lesz arra szükség. Mert én nem

tartok azzal, hogy nyolcz személyből kiáll a társaság; s egy színháznál, ha van férfui részről egy szerelmes, egy hős, egy komikus, egy kegyes atya, másfelől a crinolinos nemből egy szerelmesnő, egy hősnő, egy meglett dáma és egy furcsa dáma, azzal minden osztály be van töltve. Sőt én azt hiszem, hogy a hányféle egyéniség — tehetséges egyéniséget értek, — annyiféle szereposztály van a színpadon. Egyiknek az érzékeny, ábrándos, kesergő szerelem szerepe illik, másoknak a tüzes handabandázóé; egyik olyan hős, a ki magában tartogatja, a mit érez, másik az eget tépi le vitéz haragjával; egyik

szerelemesőnek jobban sikerül a bánat, másiknak a jó kedv, egyik az eszet, másik az együgyűt személyesíti jobban; egyik hősnét csodáljuk a meleg, anyai és honleányi szerelemben, másik remekel a hideg, kegyetlen alakokban, egyik megrendít, hol az indulatkitörések adják szájába a szót, másik ott hat, a hol néma szenvedést kell mutatni; és ez mind megannyi különféle szint ad a színpad alakjainak. Tudós urak csak árnyalatnak nevezik azt, pedig ez tulajdonképpen új szín. Akkor vesszük ezt csak észre, mikor egy-egy színészünk letűnik a színpadról, s látjuk, hogy egy egész szerepkör letűnt vele. Hiába akarjuk azt a színkeveréket többé előállítani; az igaz tehetség egyéniségéhez volt az növe, és azt nem pótolja senki, valamint az igazi tehetség sem pótol senkit, mert az új szerepkört tud magának teremteni. Hogy csak egy példát hozzak fel; milyen szembeszökő különbség van azon tréfás női alakok közt, miket Szathmáryné, Kovácsné és Miskolczy Julia képviseltek, ugy-e, hogy ezt a három szerepkört nem lehetne egy személynek képviselni; pedig a tudós egyszerűség csak egy rubrikát talál benne: komikus asszonyok . . . „De hogyan jut kendnek Kakas Márton ez a sok hiábavaló beszéd a tollába?” kérdi a szerkesztő, meg az olvasó, meg valamennyi befűszedő. Hát ugy jut eszembe ez a sok bölcs beszéd, hogy legközelebb Prielle Kornélia és Berzsenyi vendég-szereplésénél a tudós urakat mind arról hallom okoskodni, hogy vajjon Prielle K. pótolja-e ezt, vagy amazt? és Berzsenyi jó lesz-e Szentpétery szerepeiben! Mindenki elismeri, hogy van bennök tehetség. En erre azt felelem, hogy igen is van bennök tehetség, s épen azért senkit sem fognak pótolni, hanem új elemet hoznak magukkal, nevezetesen Prielle K. a szende, rokonszenv gerjesztő, bensőséges, gyöngéd, a szenvedésben kitűnő, a mesterkélten örömben remekelő alakok mintaképeit; Berzsenyi az eleven, humoros, tulómló meleg kedélyű öregeket, s mind a kettő nagy nyereség olly színpadnál, hol már más forma szerepkörök is vannak, a nélkül, hogy akármelyiket ezek közül el kellene miattuk veszteni, vagy vele felcserélni. Mind a kettő által bemutatott új elemre szükség van színpadunkon, mert az hiányzik róla s ez csak hiánya, de nem hibája a már itt levőknek, kik ismét más tulajdonokkal tűnnek ki, a mi ezeknek nincs. Azért szerződöttni kell nem csak Prielle K.-t és Berzsenyit, de a hol csak önálló tehetséget találunk vidéki színházainknál (ők ujonczozanak megint másutt), hogy a szereposztó gazdagon válogathasson a személyesítőkben . . . ezt mondanám én, ha — ollyan nagyon nagy ur volnék, hogy évenként negyvenezer forint ára jó tanácsot verhetnék a színház fejéhez; így azonban elmondván a magam szerény észrevételeit, bizom a dolgok elintézését közönségünk ismert nagylelkűségére, s az igazgatóság ismeretlen tartalmu tárczájára. A míg a színháznak pengőben nem lesz az a dotációja, a mi most van váltóban, addig nincs kedvem sok tollat elkoptatni ollyan jó tanácsokkal, a mik pénzbe kerülnek. *Kakas Márton.*

Irodalom és művészet.

— Lapunk mult számával küldetett szét *Jókai Mór* legújabb nagyobb-szerű vállalatának programja. Olvasóink eddigelé ismerik leendő tartalmát, felosztását a „*Szász új novellának*” s a közkedvességű novella-író eddigi művei s naponkint folyvást növekedő erőben nyilatkozó dolgozatai után némi biztos kilátást nyerhetnek a várható élvezetre. Valamint multkor nem tettük, ugy most sem kísérik ez új vállalatot ajánló-soraikkal — legszebb ajánlat Jókainál ugy is mindig a mű maga — csupán azon körülményre legyen szabad ezuttal nekünk is figyelmeztetnünk az olvasó-közönséget, hogy e 10 kötetből állandó novella-gyűjtemény *szersz saját vállalata*, melynek tisztá jövedelme csupán öt illetendi, s hogy annak hozzá méltó diszes kiállítását teljes jogunk van Heckenast Gusztáv kiadótól várhatni. Az első öt kötetre 4 pftal, a második ötre hasonlóul 4 pftal fogadtatik el az előfizetés.

— „*A magyar ifjuság könyvtára.*” Ezen czim alatt indult meg egy új vállalat Lauffer és Stolp kiadásában. Az első kötet tartalma „*Uti és vadászati kalandok.*” Öt színezett képpel írta *Hunfalvy János.* — A szülők és tanítók nem ritkán jönnek zavarba, minő magyar könyvet adjanak gyermekeik kezébe, mert — mi tagadás benne? a magyar irodalom az ifjusági s gyermek-iratokra nézve igen szegény, és sok még a teendő, míg az e részben olly gazdag külföldi irodalmat csak megközelítőleg is pótolhatjuk. Örülünk kell tehát rajta, midőn olly tudomány szeretettel és paedagogusi tapintattal bíró férfaink, minő *Hunfalvy János*, e parlag térére vetik figyelmüket. Az ifjuság számára kiadott, tanulságteljes „*Uti kalandok*” kiállítása is szemnek tetsző, csinos. Ára 1 pft. 48 kr.

△ *Beöthy Zsigmond* korán elhunyt öcse *Beöthy László* műveit kiadni szándokozván, felszólítja a könyvárusokat, hogy ha öcse tén valamely művére nézve olly szerződést kötött volna, melly miatt ő azt ujlag most ki nem adhatná, erről öt 30 nap leforgásáig t. i. november 3-ig tudósítani sziveskedjenek.

△ Az *Erssébet-Album* már műkereskedésben is és pedig Rózsavölgyinél kapható. Tartalmát *Ábrányi, Brand, Dopplerék, Huber, Székely Imre, Thera* művei alkotják. Jövedelme a bölcsőde javára fog fordíttatni.

Egyházi és iskolai hírek.

△ *Bibornok hercegprímás ő eminenciája* mult vasárnap szentelé be a kerepesiutmentelti temetőnek általa építtetett kápolnáját és vezeté be az amellet állandóan ott lakó négy kármelita szerzetest, kiknek tiszte leendő a szegényebb sorsuak halottait beszentelni, s ezen, valamint a városerdei *Hermína-kápolnában* is ellátni az isteni szolgálatot és kiknek eltartására, hogy a városnak semmiben terhére ne legyenek, 20,000 ft. alapítványt tett le, a városi lakosok pedig önkénytes adakozással járultak lakaik fölszereléséhez. Eszteréle fél hatkor ő eminenciája az általa alapított és pártolása alatt álló *pesti*

kath. mesterlegényegyletet tekinté meg. A legények a hely színén égő szövétnekekkel az udvaron és lépcsőzeten sorfalat képeztek. A lépcsőfőnél ő emezját az előjáróság üdvözlé; a földszített teremben egy legény magyar, egy másik német nyelven üdvözlé, ezután pedig az intézet érdemes alelnöke *Szabóki Adolf* szónokolt magyar nyelven, mire ő eminenciája hasonló nyelven felelt. Ezután szavalás, éneklés következett. Majd az intézet helyiségét tekinté meg és a legények vasárnapi dolgozatait, végre beirván nevét az intézet vendégkönyvébe, egy órai ottmulatás után azon rendben, mint jött, távozott, kísérvé a jelen voltak roppant éljenétől. — A következő napokon ő eminenciája a *bérmálás* szentségében részesíté Pest és Buda felszarduló nemzedékét, miután ugyan illy czéleből oct. 2-től 8-ig Nógrádmegyében működött volna.

Ipar. gazdaság, kereskedés.

△ *A szolnokmegyei lonar- és gazdasági egylet* e hó 4-én tartá loversenyét és gazd. kiállítását *Török-Szt.-Miklóson*, az avval kapcsolatban levő *billikomos agarászat* pedig 6-án ment végbe az egyleti elnök gr. *Szapáry Gyula* fegyverneki pusztáján. Az oct. 4-én a *Török-Szt.-Miklóson* tartott gazdasági kiállításról és loversenyről a M. S.-ban következőt olvasunk. A versenyterén csak a hintók kocskis számát 150—200-ra lehet tenni s d. u. 2 órától 7-ig tartott. Az úri renden kívül nagy volt a földmives közönség száma, a futtatóurak egy két kivétellel mind a vidék földbirtokosai voltak. A pony futtatáskor *Recsky András* mintegy 15 éves fia *Losonczy Mihály* pej kanczáján nyerte el az első díjat, még másodsor is futott s ekkor is ő lett első a czélnál. Egész verseny alatt a jászapáti barnák játszottak. A mezőgazdák versenyén futott 6 ló, 3 kitört s ezek kizáratván a versenyből, az első díjat *Felberbaum Lőrincz* ispán nyerte el, második volt *Tóth Zsiga* földbirtokos, harmadik *Juhász Miklós*. Az ugrató versenyben *Blaskovics Ede* volt a győztes. Verseny után a vendégloben táncvigalom volt, számüzve volt ebből minden feszt, rangkülönbség, fényűzés. Bent a terem karzatán a jászapáti barnák, kint a deszkaszinben *Boka Károly* húzta. Bent a teremben egykét francziát és egy zepperlit kivéve, a csárdás volt tulnyomó, a pihenő-óra utáni csárdást másfél óráig járták. Másnap, oct. 5-én a gr. *Almássy* család udvarában gép-próba volt rostákkal, zuzó- és darálógépekkel. Délután *Jurenák Sándor* újkuti birtokán ekéket és hengereket próbáltak, a gyönyörűen rendezett tanyán pedig gr. *Szapáry Gyula* és *Jurenák Sándor* két két ökre a tehermegindításban versenyzett.

Mi újság?

△ *A B. P. H. írja: Császár Ó Felsege* Észak-Biharmegyében a sz. mihályi hely. hitv. községnek leégett temploma és leányiskolája helyreállítására 500 pftnyi segély-összeget az államkincstárból utalványozni méltóztatott.

— *A Sz. István-Társulat* ügynöki hivatala szállást cserélt. A cukor-utczából, hol eddig lakott, átköltözött a *Lipótutczai* 8. számú házba (szembe az angol kisasszonyok zárdájával).

+ *Boskovits L. J.* és társának bukása a bécsi hitelintézet ereiben is meghökkentette a vért. A nemzeti bank itteni fiókjához azon utasítást intézte, hogy a hitelkérők irányában engedékeny legyen; a szenvedőleges állandékot most már 2,100,000 fira teszik és mondják, hogy az activa által fedezve volna. Beszélük, hogy az escompt-bank és hitelintézet közbejárása folytán egyezkedés fogna létrejönni. A hitelezők azonnal 50 százalékot kapnának és a hátralékot az ügyek kiegyenlítése folytán s a forgatmányok beváltása után. Eként a szenvedőlegességbe bevont czégek ismét fizetőképessékké fognak lenni.

△ Színházunk személyzete, hir szerint *Verdinek* egy új operájára készül. A drámai személyzet pedig egyik tagjának drámai kísérletéül *Molnár és hántorleány* című darab próbájával foglalkozik.

△ *Id. Lendvai Márton* visszaérkezett *Grüfenbergből* igen javult állapotban.

△ *A budapesti dalárda* oct. 3-án nagy gyűlést tartott, mellyben kint, hogy a mult évi maradék hozzászámításával ez évi jövedelme febr. 1-től szeptember végeig 2732 ft. 30 kr., mellyből a költségek levonásával maradt a pénztárban 613 ft. 2 kr. Az egyleti helyiség butorzására több kiadás rendeltetett el, valamint 20 arany pályadíj kitűzése is egy legjobb magyar quartetre. Titoknokul *Eiffert Otto*, pénztárnokul *Krenner C.*, könyvtárnokul *Heyek Adolf* és többen választmányi tagokkal választattak. Kezdők számára nov. 1-vel új énekfolyam nyílik.

+ (*Renz lovárdája*) Az annyiszor hirdetett *Renz* végre megérkezett. műlovarárságával, és mult szerdán oct. 14-én tartá első előadását, mondhatni roppant közönség előtt; az egyedül az ő előadásai számára a dunaparton diszesen épült és gázzal világított deszkaszin tömvedes tömve volt. Szerencsétlenség nem történt, hacsak a közönség közül el nem ajult tán valaki, a mi a nagy hőségben és a 7 től 10 óráig tartott hosszú előadásban nem lett volna csuda. A páholyok is mind tele voltak. A nézőhely igen kényelmes, nincs álló hely, mind csak ülések. Renznek van sok szép lova, deli lovagjai s lovagnői, ügyes ugró személyzete s bohóca is, sőt ez utóbbinak még egy pár meglepőleg betanított kutyája is. Volt tehát az első előadás alkalomával nevetés, taps, zajos kihívás, . . . a mennyi kellett. Vajjon *Renz* ur sok pénzt fog-e elseperni a pesti mulató emberiség zsebeiből? ez most a kérdés. Egyszer kétszer csak megnézi az ember az efféle mulatságot, de hamar jóllakik vele.

+ (*Egressy Gábor N.-Váradon*) *A M. S. Egressy Gábor* nagyváradi vendégszerepléséről következőket írja. Az előadott 10 vendégjáték alatt a lelkes közönség dicséretes és buzgó kitartást tanusított. Ez előadások a nagy napi költségek levonása után harmadrész osztalékban 600 pftot hoztak a művészeknek, az igazgatóságnak pedig 1200 pftot és ezt két hét alatt. Az előadott darabok: *Lear király, Kean, Czárno, Hamlet, Fox és Pitt, Brankovics, Gar-*

rick Bristolban, Othello, Özvegy férje, Legjobb az egyenes út és Csokonai. Első vendéjátéka alkalmával kiléptek a művészt 5 percig tartó tapsviharral és éljennel fogadá a közönség. Az ő vendéjátékai annál szükségesebbek a vidéki közönségnek, mert a vidéki közönséget ő nyerheti meg leginkább Shakespeare remek művei meghallgatására s a színháznak állandó látogatójává. Másrészt pedig a nagyobb művészek illy vendéjátékai a vidéki színházaknak valódi iskola. Egressy Gábor ott léte alatt a színpadon kívül is a derék polgárság szeretetének és barátságának tárgya volt. A leggyönyörűbb őszi napokon és esteiken rendezettek tiszteletre lakomák szabad ég alatt, a szőlőhegyeken. Bucsujátéka alkalmával pedig Csokonai előadása alkalmával, midőn mint Csokonai megkoszorúztatott, az egyik igazgató egy értékes billiomban, tálcza- és babékoszoruban átnyújtá a nagyváradai közönség emlékjándokát e rövid szavakkal: *a nagyváradai közönség emlékéül, magyar színházunk legnagyobb művésze, — Egressy Gábornak.* Mire háromszoros éljen és tapsviharral reszkettette meg a színteret, mely zsufolásig tömve volt. Így végződött e vendéjátéki sorozat és a nagyváradai közönség e nemes lelkesedését látva, elhihetjük, hogy illy közönség, a derék M. mérnök fáradságtalan munkássága mellett, állandó magyar színházát fölépitendi rövid időn, hogy már egyszer ne csak tervrajzának örvendhessünk. *)

— *(Egy adat nevelő-intézetek nehéz munkája köréből.)* Egy anya Pestre hozta leányát nevelő-intézetbe. Többi között — mint ez gyakran szokott történni — kikötötte, hogy leányát kiválólag francziául képezzék, mert — ugymond — az ő gyermeke úgy is jól tud magyarul. S midőn nem sokára tudomására jutott, hogy leányát mégis tanítják a magyar nyelvre betűről betűre, illy nehezelt sorokat irt az intézet tulajdonosnéjának: „En nem azért attam lánjomat nevelő intézetben hogy magyarul Tanúyon mer szülletet magyar majd leszz nékie Ideje ha haza gjün ellegett beszélni most csak tanúyon ojat amitt ithonn nem tanúhatt.“ Mikép fog a dolog eldűlni, nem tudjuk; de annyit minden bizonynyal tanúsít a mama levele, hogy „született magyarra is nagyon ráfér a magyar nyelv tanulása, — és hogy néha igen nehéz állása van a nevelőneknek.“

— *A tokaj-hegylajai szőlőmivelési — s talán idővel borkereskedelmi — társaság,* Tolcsván, oct. 25-én gr. Andrásy György ő excja elnöke alatt kezd meg alakuló közgyűlését. A szőlő és borkiállítás is a gyűlés napjain fog megtartatni, melyre minden ügybarát hivatalos.

△ A hazánk több lófuttatásaiból híres lovairól ismeretes gróf *Kinsky Oktavian,* october 9-kén Pardubitzon versenyfutás alkalmával már hat gáton győzelmesen áthatolt, a hetediknél azonban lebukott lováról, mi közben ez reá hágott, ezen kívül még nagy hátgerincz-rázkódást is szenvedett; felgyógyulásához azonban nagy a remény.

— *(Uj község telep.)* Hír szerint Nagy-Váradon a Kalváriahegy alatt gazdag kőszételepre akadtak, melynek kibányászásához a vasutépítő társulat azonnal hozzá is fogott. Azt is írják, hogy a n.-váradai vasuti indóház fő- és melléképületei már tető alá kerültek. Az utóbbiak közt van egy 80 öl hosszú műhely, melyben a tiszai pálya gépeit fogják készíteni.

△ *A debreczeni Mihály-vásár* a kézművűre nézve egyike volt ez évben a legjobbknak. A méz mázsája 24 pfton kelt. A terményvásár jól meg volt ugyan rakva, de kevés kelt el. A szőlők-debreczeni vasutat, melyen a mozdony már javában jár, legkésőbb jan. 1-én remélik megnyithatni.

+ *A szárazság* alatt még a Balaton is meg csappant epekedésében; a sekélyebb déli parton ugyanis 500 ölet beszáradt. Félünk, hogy az itt kiszáradt vizet a Sió-szabályzó társulatok majd a maguk malmára vezetik, mondván: késheünk a szabályzással egy kicsikét, lám a Balaton megúnván várni lecsapoltatását, a maga jóvoltából is kezd már belebb húzódni.

△ *(Iskoláink külföldről segélyzése).* A Bécsben levő porosz követséghez 2325 pftól szóló utalvány érkezett s minden pillanatban fölvehető a *semmeci gymnasium* javára, valamint azon segélypénz egy része is, melynek gyűjtését a porosz király a magyar ev. egyházak segélyezésére, egész birodalmában megengedte.

— *Hasznos tudnivaló, — Szoba-palló sikárolás.* E szolgálaleányi műtétel tárgyában, — mely bár csekély, de a csinos háztartásnak egyik lényeges kelléke, és rendes gazdasszonyoknál igen gyakran előfordul — egy barátunk és szives levelezőnk, ki az általa látott és tapasztalt minden kis hasznost, tústént köztudomássá szeret tenni, e következőről értesít. Szokás szerint a palló-sikárolást úgy eszközlik, hogy szolgálaleányok télen nyáron köpporral, langyos vízzel, s ebbe mártogatott szalmacsutakkal mossák tisztára a pallót. Illy módon sokára lesz a szikkadás, és a pallókon maradt sok por még külön megsőprést is kíván. Egy tűzről pattant vidéki magyar urnő máskép tesz. Ez szappanos langyos vizet vitet dézsában a mocskos pallókra, s azzal sikároltatja fel szobáit, melylyel azt nyeri, hogy a palló szép fehérre zsuroztatik, hamar megszárad és a megsőprést sem lesz szükséges. Am tessék megpróbálni.

Vidéki hírek.

Tasnád. (Erdély) sept. 8-án *(Casino. Az iskola. Jó termés, pénztelenség, drágaság. Vérhas. Gyakori tüzvészek.)* Mi sem alszunk, t. szerkesztő ur, Erdély nyugati határán. Városunk napról napra csinosodik, a quodlibetféle építkezést lerontja az előtérbe lépett izlést kielégítő, rendszeres építési módor, ez

*) E részben is történt ismét egy lépés előre. A V. U. 39. számában a n.-váradai tervezett színházat illető értesítésünkhez pótlólag azon tudósítást vettük, hogy a színházépítő-társulatnak a színházi birtoklás határidejének kiterjesztéseért tett folyamodványára sept. 14. a városi tanács azon határozatát mondta ki, miszerint a kitűzött helyen építendő színház minden épületével, a felépítéstől számítandó 80 évig lesz a társulat tulajdona s annak eltelével a város birtokába fog átbocsátatni. E határozat nézetünk szerint ismét nagy biztositéka lehet az építés siettetésének. Szerk.

szellemi előhaladásunkra következtet. Meg kezdjük értetni a kort, melyben élünk. Közmevelődésünket nagyon előmozdította a casino, de az első csak az uri rendnek lehetett nyitva 5 pft. részvény mellett, míg aztán a polgárság is 1845-ben állított egyet 2 pft. részvényt. Ez nagy lökést adott a társaséletben, szellemi haladásunkra, végre a két casino egybeolvadt, és meg kell vallani az igazat, a nagy részvény 4 pft. miatt a polgárság legnagyobb részben mellőzi, és így céljának nem felel meg a casino; szép könyvtárát is olvassák; de mivel darabjéért 2 pft. kell fizetni, sokszor a jó akarat mellett sem olvasnak; hirlapokat is járat, nehányat, kár hogy az olcsóbb néplapok közül csak a közkedvességű Vasárnapi Újságot járatja ikertestvéreivel, a Politikai Újdonságokkal. A tanintézetek ujonnan szervezvék; de szükségünkhez képest igen kevés az a két elemi osztály. Legalább egy főelemi iskolát állíthatnánk fel. Legroszabb állapotba van sülyedve elhanyagolt leányiskolánk, alig 15—20 tanítvánnyal, 70—90 pedig az iskolaképes, és ez így volt régtől fogva; míg a kath. hiveknél a lelkeszi hivatal által is erőltetve kevés mulasztotta el az iskolát. — Koricsánszki Endre hazánkfia s iskolánk volt növendéke, értékes ásványgyűjteményt adott iskolánknak, és így már van ujonnan alapított iskolai könyvtárunk s ásványgyűjteményünk; de még sok mindenféle hiányzik, míg azt mondhatjuk, hogy Tasnád czélszerűen felszerelt iskolával dicsekedhetik. Aratásunk kedvezően ütött ki; szőlőtermésünk szépen mutatkozik; szénánk aránylag kevés, a luczernások nagyon szaporodnak, repecét is természetünk meglehetősen a vidékben, gazdálkodásunkban a pénzhány miatt nem igen haladhatunk elé, az élet ára igen alant, a szükséges árucikkek pedig olly magas árúak; mintha most is 40 ft. volna egy köböl élet; e viszony reánk nézve lenyomó, míg a kézműves osztályra igen is felemelő, hol és hogy lehetne ezen segíteni? — Gyermekeink közül sokat elhordott az itt igen dühöngő vérhas, mely a legerősebb férfiakat is megtámadja, és a nehéz köhögés. — T. Szarvad, szomszéd helységben, nagyon értenek a tüzelesztéshez, gyakran produkálják vele magokat, igen, mert értetlenek a lelkiekben, csak gonoszszágnak szerzői lesznek aztán, ha nincs nevelés, pedig ez nincs, s hogy legyen az egész vidéken, ezért kérjük a jó Istent.

Tetőtlen (Szabolcs), sept. 12. *(Az idei termés nem rossz.)* A V. U. 36. számában Tetőtlenről ez iratik: „Időjárásunk kedvezőtlen, a mennyiben már hetek óta egy csepp eső sem volt. A nagy hőség miatt kukorica-vetésünk elsült, semmivé lett, az apró mag sem úgy fizetett, mint a hogy vártuk; — egyszóval, a termés e vidéken a közepszerűnél is alább való, azaz: rossz.“ — Hogy e vidéken, valamint a haza több részeiben, a nyár száraz jellemű, igaz; de épen július végétől augusztus 14-ig, ha nem is hetes, de mégis három négy ízben ollyan szapora, több óráig tartó esők voltak, melyek a földművesek keblét megörvendeztetették, s hol bővebben hullott az áldás, a tengeriből is egész termés várható, nagyobb részében fél, s a legsilányabban is egy harmadrész *) , és épen a tetőtleni s földesi, egymással mesgyés határok azok, melyeken legjobb tengeri termések mutatkoznak e vidéken. Kánikulában s utána már nagyobb, üdítő harmatok is járván, azon halálmadarak, kik csak rossz hírek terjesztésében találják örömüket, meg lesznek szegényítve. Mi az apró magot illeti, az 1849-iki termékeny év óta soha sem volt illy jó termés. Az ősziek, a takaró rész kiadásán felül, 8—10—12 maggal fizettek, az árpa termés olly bőséges, hogy ha lesz kisebb-nagyobb mértékben tengeri hiány, ezt bőven kipótlandja. A zab általában 15 magot ad.

A fentirtaknál fogva, azon felföldi, s tul a tiszai honfitársaink, kik vidékünkön évenként jelentékeny bevásárlásokat tesznek életben és szalonrában, ez idén is bátran, sőt nagyobb mértékben számíthatnak Tetőtlen vidékére, mint az előtti években.

Egy tetőtleni.

Peröcsén (Hont), sept. 18. *(Templomszentelési ünnep.)* Peröcsén egyházilag a drégel-palánki esperességhez tartozó, 980 lélekből álló ref. gyülekezet sept. 6-án örömmünnepet ült. Ugyan is régi goth-modoru s már életveszélylyel fenyegető temploma helyébe s helyén — melynek építés kora a mult századok homályában vesz el — új díszes Istenházat emelt, s ennek fölszentelési ünnepe történt meg az irt napon, nagy népsokaság jelenlétében. A fölszentelési ünnepélyt végrehajtá tul a dunai egyházkerületi superintendens főt. Nagy Mihály ur, egyházi szónoklata alapigéjéül a 84 szoltár elsőbb verseit vevén föl. Lélekemelő imája, értelem- s szívhez szóló velős szónoklata, olly erőteljesen hangzék el a 70 éves főpásztori ajkakon, hogy, míg egy részről meggyőző tanítása, — melyben a természet és hit templomát s ennek ama feletti méltóságát kimutató — mélyen hatotta át a hallgatók kebelét, más részről bámultuk a ritka természetadományt, a tiszta erőteljes előadást, melyből a fuladásig zsufolt imaházban egy hang, egy szótag sem enyészett el hallatlanul. Majd a vallás szentségei: két kised keresztelése s az uri szent vacsora kiszolgáltatása végrehajtásával a szent örömmünnepe ly bevégeztetett. Ezután a fölszentelt templomból ki jövő vendégsereg a szabadban, Isten szép s derült ege alatt, zöld lombok által védve a nap hő sugárai ellen, lakomához ült, hol mindenek előtt a felséges Fejedelemért s felséges családjáért, a buzgó lelkes gyülekezetért, a felszentelési végrehajtó főpásztorért, a vele együtt működő egyházi szolgálkért, az elsőben körünkben megjelent, átalános többséggel választott egyházmegyei segédgondnok t. Blaskovics Pál urért s egyebekért áldomás poharak ürítették. Lakoma után, az ennek folyta alatt is hangzó zene vidám hangjai mellett, az ifjuság tánczra kelt s az örömmünnepe kedvtelve folyt, mignem az est beköszöntével — a szalmás fedelek közt tüzvésztlől félhetvén — rögtön félbeszakadt. Kár, hogy alkalmas mulató teremről előre gondoskodás nem történt. Egyébiránt a helységben minden

*) Egész termésnek mondatik e vidéken, midőn egy hold földről 80—100 véka tisztára fejtett csós tengeri kerül. Féltermésnek, midőn 40—50 véka, harmadrésznek, midőn 30 véka.

házbán vendég s vendégség tartaték. Isten tartsa meg s nevelje e népet buzgóságában s az illy példák lelkesítsenek más gyülekezeteket, hogy Isten dicsőségeért s a nevelés szent ügyeért áldozni készek legyenek s ne találtsák széles e hazában — rongyos templom, rongyos iskola! **Maróti.**

Nagy-Szlabos (Gömör), sept. 30. (*Uj torony Rokfalván.*) T. szerkesztő ur! A minap elemi csapásról volt szerencsém tudósítani, most egy örvendetesebb hírről értesíthetem. Itt nem messze helységünkől, valami negyedóránnyira délkeletnek, fekszik Rokfalva helység, a mely is egyházi tekintetben, mivel csak fiókegyház, tartozik az ochtinai anyaegyházhoz. Ezen kis leányegyház, már eddig is sok tekintetben felülmúlt több anyaegyházát, mert volt csinos temploma, kőből épült eléggé rendezett iskolája, negyedes órája és két harangja, csak tornya nem (azelőtt csak haranglábja.) Most hát, hogy tornya is legyen, egy presbiterialis tanácskozmány következtében, a lakosok közt több év óta kamaton levő pénzt rendbeszedte, abból, és más segédforrásokból keletkezett összegből, felsőbb engedély folytán, három hó alatt, úgy szép izlésű és derék tornyocskát épített, hogy beillenék bármely nagyobb szerű faluba is, sőt azt mondhatni fölöle, mivel messzire látszik, hogy az egész Csetnek völgyének ékességére válik.

A mint az építés nagyobbrészt bevégeztetett, következett a torony felszentelése, mely f. e. július 26-án reggeli órákban, számos helybeli és vidéki alsóbb és felsőbb rendű t. közönség jelenlétében az Istenházában megis történt. Az isteni tiszteletet t. Bartholomaeidesz Károly ur, mint helybeli lelkész egy köztisztelőben részesült alkalmi beszéddel végezte. Ennekutána következett a kereszt feltevése, a mi szintén szerencsésen végeztetett, végre a helybeliek a vidékieket becsületesen megvendégelék. Ezuttal nem lehet érintetlenül hagynom azon áldozatkészséget, a mellyel a közel levő helységek, különösen pedig t. Mártiny Lajos ur és az ochtinai közbirtokos urak ez alkalommal az egyház költségeinek további fedezésére járultak. Nem kis díszére s becsületére válik ezen kis egyháznak még az is, hogy az iskolában eddig csak lézából fonott veszedelmes kémény helyett, egy téglából épült új kéményt állítottak. Vajha ezen kis egyháznak keresztényi szép tette más egyházakat is hasonló vagy más nemű áldozatkészségre buzditana. **Kicsiny József.**

Egyveleg.

— (*Egy pár érsekeny békahistória.*) Tisza-Földváról írja tudósítónk: Gyermekkoromban hallottam, hogy nagy asztaloknál kedves csemege a béka és csiga, — nagyobb koromban a főbbvárosi szállodák étlapjain sehol nem

láttam, — talán csak valami titkos étszobában költik el a ritka eledelt. — Mint pápai 10 éves tanulót egy szép gombkötőnő igen kedves tápszerrel látott el félévig. Folyvást gyenge csirkeleves! még a beteg is meggyógyul s erőre kap tőle, általa pedig az erős egészsége is biztosítva. Egyszer azonban véletlenül a piacon vízben itézével méretni láttam épen oly gyenge — a bugyogótól szépen megtisztított — csirke-czombocskákat, minőket szállásomon folyvást, de mindig izletesen volt szerencsém evegetni. De milly meglepetés volt hallanom: *hogy az a béka? hogy itcséje a békának?* Egy váltó garas: lőn a felelet. Én természetesen rögtön szállást változtattam. Dicsértessék az *ál-neo!* mert ezentul rám mutatnának a békahistória miatt. — Épen e napokban kis fiam ebédnél az asztalra teszi kedves kis fekete cserépkantáját, melyet egyrészen mint játékszert, elég hibásan, nála eltürtem. S ismét milly meglepetés, midőn inni akaró fiam a kantácskát megmozdítja, a meglődült vízből békafiu ugrik az edény szájára, farkasszemet nézve az én fiamra. Természetesen tüstént ezer darabban porlott szét udvaromon a kis ivó-műszer. — Most jön a java vagy is a legroszabja. Egy nő három hete Abonyba ment tőlünk a vásárra, éjjel a piacon a földön hált, s a tátott szájával alvónak béka szökött a torkába; nyeldeste erősen a felébrett nő, nem tudva hamarjában, mi lelte, s még pálinkával is segíteni kívánt magán. Szólni kezdett benne a béka (?) az első héten családja is hallotta; azóta szaporoságot is állít a nő, hármát érezvén sétálni magában fel s alá; a szólás elmaradt; a nő folyvást busul, sárgul, soványodik. — Átláthatlan edényből inni, nyilt szájával aludni: veszélyes. Ez ebből a tanulság. **Eles Emil.**

Régiségek.

17. A korhelység keményen büntetett; s ha valaki korhely naplopót látott, azt nemcsak jogában állott megdorgálni, munkára utasítani, sőt föl is jelenthette. Hejh! hejh mai járdakoptatók!

18. Athenében egy kiadott rendelet, újabb megerősítés nélkül egy év-nél tovább nem tartott.

19. Ha Athenében adóssággal terhelt férfi hivatalt vállalt, megöletett.

20. Ott a hivatalnok ingyen tiszteletből tartozott a ráruházott foglalkozásnak eleget tenni.

21. A ki valamely hivatalnoknak ajándékot nyújtott, az magát megbecstelenítette. De az elfogadó azt tisztesen tartozott a közpénztárba befizetni, s ha ez nem állt tehetségében — úgy megöletett.

Színházi napló.

Péntek. oct. 9. *Berzsenyi* ur első föllépteül „A bácsi“ vigj. 3 felv. *Irtá Benedix*, ford. *Remellay*. Ezzel *Prielle Kornelia* assz. második föllépteül: „*Tiszaháti libácska*“ vigj. 1 felv. *Bayard* után magyar színre alkalmazta *Bulyovszkyné*. — A vidéki vendégművészek érdemlett tetszésben részesültek.

Szombat. oct. 10. *Fridrichné* assz. első föllépteül. „*Ilka, és a huszártoborzó*“. Eredeti opera 3 felv. *Irtá N. N.* zenéjét *Doppler Ferencz*.

Vasárnap. oct. 11. *Prielle K.* assz. utolsó, *Berzsenyi* ur második föllépteül „*Csigány*“, népszimű népdalokkal 3 szakaszban. *Irtá Szigligeti*. — *Prielle Kornelia* művészileg játszott, *Berzsenyi* hasonlóul. A fővárosi közönség valódi elragadtatással tapsolt a vidéki vendégek meglepő játékának.

Hétfő. oct. 12. *Szigeti József* javára „*A vén bakancs és fia a huszár*“ eredeti népszimű, dalokkal 3 szakaszban. *Irtá Szigeti József*.

Kedd. oct. 13. „*Észak csillaga*“ opera 3 felv. *Irtá Scribe*, fordította *Havi Mihály*, zenéjét szerette *Meyerbeer*.

Szerda. oct. 14. *Berzsenyi* ur utolsó föllépteül „*Marianna*“ Dráma 5 felv. előjátékkal két képben. *Irták Anicet-Bourgeois és Masson*. Francziából fordították *Csepreghi és Egressi Béni*.

Csütörtök. oct. 15. „*Norma*“, opera 2 felv. zenéjét szerette *Bellini*.

Szerkesztői mondanivaló.

1450. **Pápara T. B.** A cikk megérkezett s annak idejében tüstént a közlendők sorába jutott, — azért nem szóltunk róla, hanem vártuk az alkalmas időpontot és a nagyobbodó tért. Ez utóbbi teszi most is gondjaink legfőbbikét. Csupán némi népszerűbb előadást ohajtottunk volna helyenként.

1451. **Kecskemétre K. P.** — Szintén hihetlen, hogy **Paks** városában oly nyomort, rozszant, kidült bedült oldalú iskolaház létezzék, s általában a nevelés iránt oly kevés fogékonyág létezzék a lakosokban, mint ön írja. Valóban szomorú adatok — de ezuttal nem teszünk közzé azon reményben, hogy ez iránt nem sokára kedvezőbb híreket veendünk.

1452. **M. Bogatra.** (Erdélyben). — Az az egerhegyi iskola is szép intézet lehet, a hol az iskolaházban a tanító bort mér s napestig ott dőszöl és kártyázik a vidék dologkezlő népe. Vajjon nem találnának erre a népes helységben illőbb helyet, ha már csakugyan inni kell és kártyázni?

1453. **Nyir-Bátorra.** A levélbelyeg nem azért találták fel, hogy valaki annak felragasztását elmulasztja, midőn egy használhatatlan adomának Pestre szállításában fáradozik. Ismételt esetben inkább tisztán hagyva kérjük a levélpapírost.

1454. **Az emberi élet növényi ellenei.** Türoké a mennyeknek országa.

1855. **Tolesvara.** Köszönjük a szives meghívást — majd mi csak itt szüretelünk „*Tokaj aranyedűje helyett*“ savanyú verseket.

1456. **Budára L. L.** : A fürdői rajzot közölni fogjuk.

1457. **Detrekő vára.** Rajz és leírás egyaránt becses, s elfogadottnak kérjük tekinteni.

1458. **Debreczenbe I. S.** — Az igaz, hogy nehéz feladat, Debreczen város tükéletes rajzát adni, de az ön által közlött kép mégis igen kevéssé felel meg a „nagy alföldi város“ jellemének.

1459. **Veszpremi Kristóf** urnak. Cikkének, nézetünk szerint, igen erősen hangzó czimet választott ön, midőn ezt írta följé: „*A magyar nyelvet elkorcsosítás veszélye fenyegeti.*“ Ön nem helyesli Hunfalvy Pál nyelvtudósunk egyik újítását nyelvünk körül;

ön azt tartja, hogy H. P. ur nyelvünket tarkítja, darabossá, sántikálóvá, nehéz és kellemetlen kimondású s hangvú teszi s hogy ó az egykori Veresghy Fer. által ajánlott csallóközi dialectust akarja az irodalom terére feltámasztani, miután az általa írott cikkekből az „*Uj Magyar Muzeumban*“ illy írásmódot talál ön: „*természetős, értékes, szeretős, énekős, stb. stb.*“ Ön ez újítás szükségét és czélszerűségét egyáltalában nem látja át, sőt miután annak megindítója a M. Akademia nyelvtud. osztályának tagja, példájának tovább hatása miatt épen veszélyesnek tartja.

A czikk közlése által csak alaptalan aggodalmat költethetnek sok olvasónkban. Részünkről nem látjuk a veszedelmet. A szóban forgó írómodorban mi egy tudományos vizsgálatok alapján támadt kísérletet látunk, mely hogy mennyire életrevaló? azt épen még további vizsgálatok és az élet fogja szentesíteni. Egyes ember szeszélyétől vagy önkényétől mi nyelvünk dolgában semmit sem tartunk; ezt a fejlődési újabb korszak számos példája bizonyítja. A mi Hunfalvy ur sajátját illeti, úgy tudjuk, hogy ez idén tüzetesen értekezett e tárgyról az Akademia üléseiben, mely értekezést nem sokára az akad. Értesítőben fogjuk olvasni. Hunfalvy ur szerint, ha jól emlékszünk, *dialectus* az volna, a mi a nyelv törvényességétől eltér: ugyde szerinte az *ő*-nek illő helyen alkalmazását, hol a mélyhangu szókból *o* felel meg neki, a nyelv törvénye követeli. Annál fogva a csallóközi s más vidékek élő szokása nem volna pusztán *dialectus*, hanem a régi irodalommal együtt a törvényességet követi; a mostani új irodalmi nyelv ellenben, melyhez mi hozzá vagyunk szokva, elhagyja azt. H. ur nézete szerint tehát a korcsosítás vétke, ha szó lehet erről, az új irodalmi nyelvet illetné. — A mint látjuk, e tárgy is a nyelvvizsgálatok egyik feladata, melyek soha semmi élő nyelvben meg nem szünhetnek. — Legyen elég e néhány sor, nem az új írásmód mentségeül — melyhez még hozzászólni nem akarunk —, hanem némi vigaszul s utmutatóul.

HETI NAPTÁR.

Ho- és hetinap	Katholik. és Protest. naptar	Gör.- orosz naptar	Nap-		Izraelit. naptar	Hold-		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
October								
18 Vasár.	D 20 Luk. ev.	D 19 L.	6 F 19 Tam.	6. 22	5. 7	30 (R.)	7. 7	4. 59
19 Hétfő.	Alkant. Péter	Mártha	7 Vincze	6. 23	5. 5	1 Mars.	8. 10	5. 17
20 Kedd.	Vendel pászt.	Vendel	8 Pelagia	6. 24	5. 2	2	9. 19	5. 42
21 Szerda.	Orsolya. Vid.	Orsolya	9 Jak. ap.	6. 26	5. 0	3 Abir.	10. 27	6. 11
22 Csütört.	Mór p. Kord	Mór	10 Eulampius	6. 28	4. 58	4	11. 31	6. 51
23 Péntek	Kipisztr. Ján.	Szever	11 Fülöp ap.	6. 30	4. 56	5 Abad.	0. 27	7. 42
24 Szomb.	Ráfael főan.	Ráfael	12 Probus	6. 32	4. 54	6 Sab.	1. 11	8. 43

Holdnegyed: ☾ Első negyed 26-án 3 óra 23 perczkor reggel.

TARTALOM.

Zára, hajdani magyar tengerparti város (képpel). — Már látszik a falu... Dal-mady Győző. — Egy régi jó magyar város az alföldön (vége). Győri Vilmos. — A biztosításról (folyt.) Székely József. — Váci székesegyház (képpel). K... ly J... s. — Tarház: Kakas Márton a színházban. Irodalom és művészet. Egyházi és iskolai hírek. Ipar, gazdaság. Mi újság. Vidéki hírek. Egyveleg. Régiségek. Színházi napló. Szerk. mondanivaló. Heti naptár.